

Sammenfatning af fælles responsum vedrørende forskellige databeskyttelsesretlige spørgsmål mv. rejst af landsbestyrelsen i Landsforeningen Ældre Sagen

Landsbestyrelsen i Ældre Sagen har bedt to uafhængige advokater om at undersøge og besvare en række spørgsmål om, hvordan foreningen må håndtere medlemmernes personoplysninger – herunder e-mailadresser og telefonnumre. Advokat Johan Leonhard (Nyborg & Rørdam) og advokat Jens Harkov Hansen (Accura) har på denne baggrund i fællesskab udarbejdet et responsum, som blev afleveret til landsbestyrelsen den 23. juni 2026.

Sammenfattende konkluderes følgende i forhold til de rejste spørgsmål:

Spørgsmål 1 – ansvar, rammer og råderum

Landsforeningen Ældre Sagen er én juridisk person, der formelt og reelt er indrettet som én samlet dataansvarlig organisation. Som konsekvens heraf bestemmer Landsforeningen Ældre Sagen, hvordan og til hvilke formål lokalafdelingerne må behandle personoplysninger om medlemmerne. Lokalafdelingerne har ikke en selvstændig databeskyttelsesretlig rolle, men Landsforeningen Ældre Sagen kan, når det er relevant, give lokalafdelingerne adgang til medlemmers e-mailadresser på Listeværktøjet. Landsforeningen Ældre Sagen er ansvarlig for behandlingen af personoplysninger hos lokalafdelingerne og skal som konsekvens heraf sikre, at behandlingen sker efter Landsforeningen Ældre Sagens formål og retningslinjer.

Når lokalafdelingerne behandler personoplysninger om medlemmerne, skal lokalafdelingerne følge de instrukser og retningslinjer, som fastlægges af Landsforeningen Ældre Sagen. Lokalafdelingerne er en del af den samlede dataansvarlige organisation, og er dermed også underlagt reglerne i databeskyttelsesforordningen. Da Landsforeningen Ældre Sagen fra centralt hold har fastsat retningslinjer og sikkerhedskrav for behandlingen, vil lokalafdelingernes efterlevelse af databeskyttelsesreglerne i praksis bestå i, at lokalafdelingerne følger de instrukser og retningslinjer, som er besluttet af Landsforeningen Ældre Sagen.

Som udgangspunkt vil ansvaret for overtrædelse af databeskyttelsesreglerne, som sker i regi af Landsforeningen Ældre Sagen, påhvile Landsforeningen Ældre Sagen, og både medarbejdere og frivillige vil blive identificeret med organisationen som sådan. En frivillig kan dog i yderste fald blive gjort personlig ansvarlig, hvis den frivillige selv overtræder databeskyttelsesreglerne. Dette forudsætter dog, at der er klare holdepunkter for at sige, at den frivillige behandler oplysningerne til egne formål, der ligger klart uden for Landsforeningen Ældre Sagens aktiviteter. Er dette tilfældet, vil en frivillig også kunne blive pålagt en personlig bøde.

Som konsekvens af dataansvaret og de forpligtelser, der i den forbindelse påhviler Landsforeningen Ældre Sagen, bør landsforeningen stille krav om, at lokalafdelingerne behandler personoplysninger om medlemmer i de centrale it-systemer, der stilles til rådighed af Landsforeningen Ældre Sagen, eller ved brug af centralt godkendte it-værktøjer, såfremt sådanne findes.

Spørgsmål 2 – udsendelse af e-mails og nyhedsbreve

Udsendelse af e-mails og nyhedsbreve skal ske i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen og – hvis der er tale om markedsføring – markedsføringslovens § 10.

Da Landsforeningen Ældre Sagen er én samlet dataansvarlig organisation kan lokalafdelingerne efter omstændighederne udsende e-mails og nyhedsbreve på grundlag af samtykke til Landsforeningen Ældre Sagen. Efter det oplyste har Landsforeningen Ældre Sagen imidlertid anvendt en granuleret samtykkemodel, hvor medlemmerne har fået mulighed for selv at styre hvilke afdelinger under Landsforeningen Ældre Sagen, det enkelte medlem ønsker at modtage e-mails og nyhedsbreve fra. På den baggrund kan lokalafdelingerne ikke anvende den første gængs samtykkeerklæring (til Landsforeningen Ældre Sagen) til at udsende mails og nyhedsbreve uden særskilt tilkendegivelse fra medlemmerne om, at de ønsker at modtage lokale nyhedsbreve. Både databeskyttelsesreglerne og markedsføringsloven hindrer en sådan anvendelse.

Udsendelse af e-mails og nyhedsbreve kan efter omstændighederne ske med legitim interesse som behandlingsgrundlag efter databeskyttelsesforordningen. Såfremt kommunikationen i de pågældende e-mails og nyhedsbreve har karakter af markedsføring, vil det dog samtidig være nødvendigt at overholde markedsføringslovens § 10. Derved kan det i praksis være nødvendigt at anvende samtykke, uanset om dette er påkrævet efter databeskyttelsesreglerne. Dertil kommer, at såfremt samtykke er påkrævet efter markedsføringsloven, er det i øvrigt Datatilsynets opfattelse, at behandlingsgrundlaget efter databeskyttelsesforordningen ligeledes bør være samtykke.

Fordi Landsforeningen Ældre Sagen allerede anvender samtykke som behandlingsgrundlag, vil anvendelse af legitim interesse i øvrigt indebære et skift af behandlingsgrundlag over for dem, hvor behandlingen allerede i dag er baseret på et samtykke. Et sådant skifte er ikke foreneligt med databeskyttelsesreglerne. Såfremt Landsforeningen Ældre Sagen (og derunder lokalafdelingerne) vil anvende legitim interesse som alternativt behandlingsgrundlag, vil anvendelsesområdet således være begrænset for eksisterende medlemmer, og overgangen vil forudsætte en omfattende proces, hvor hvert enkelt medlem, der skal overgå til det alternative behandlingsgrundlag, skal acceptere dette. For nye medlemmer, som ikke tidligere er blevet stillet samtykke i udsigt som behandlingsgrundlag, vil en fremadrettet ændring af behandlingsgrundlaget dog kunne gennemføres mere gnidningsfrit. Hvis legitim interesse anvendes som behandlingsgrundlag, er Landsforeningen Ældre Sagen i øvrigt ansvarlig for at gennemføre og dokumentere den obligatoriske interesseafvejning.

Spørgsmål 3 – mulighed for at ringe og/eller sende sms'er til medlemmerne

Hvorvidt en lokalafdeling kan ringe eller sende sms'er til medlemmerne uden medlemmernes særskilte tilkendegivelse af ønske herom, afhænger overordnet af (i) formålet med kontakten (servicemeddelelser mv. eller erhvervsmæssig aktivitet), (ii) om der foreligger et gyldigt behandlingsgrundlag efter databeskyttelsesforordningen, og (iii) om der er indhentet samtykke efter markedsføringsloven og/eller forbrugeraftaleloven, såfremt disse love finder anvendelse.

Landsforeningen Ældre Sagen beslutter som dataansvarlig, til hvilke formål medlemmets telefonnummer må benyttes, hvilket behandlingsgrundlag der anvendes, og hvilke nærmere retningslinjer der skal gælde for brugen af telefonnummeret i regi af Landsforeningen Ældre Sagen. Som dataansvarlig er Landsforeningen Ældre Sagen endvidere ansvarlig for at sikre, at der også i regi af lokalafdelingerne er hjemmel til at behandle oplysningerne, ligesom Landsforeningen Ældre Sagen skal sikre, at der gennemføres risikovurderinger, sker fastlæggelse af sikkerhedsniveau og i relevant omfang udarbejdes politikker og instrukser.

Den retlige ramme og den forventede regeludvikling

Responsummets konklusioner skal ses i lyset af, at databeskyttelsesforordningen har som overordnet formål at beskytte fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger. I forhold til Landsforeningen Ældre Sagen indebærer dette, at reglerne har til formål at værne om medlemmernes privatliv og sikre respekt for deres kommunikation. Databeskyttelsesreglerne udgør i den forbindelse et centralt instrument til beskyttelse af de grundlæggende rettigheder, som er fastsat i EU-chartret, og som understøttes af praksis særligt fra EU-Domstolen.

Det er vores forventning, at de beskyttelsesregler, som besvarelsen af de rejste spørgsmål inddrager, i al væsentlighed vil være uændret gældende i den nærmeste fremtid. Der er således ikke forhold, som peger på, at de regler, hvorpå responsummets konklusioner hviler, umiddelbart står til at blive ændret af lovgiver eller tilsidesat af domstolene.

For en fuldstændig gennemgang af de juridiske spørgsmål henvises til det samlede responsum.